

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний
університет

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

0 0 0 0 0 0 0

УДК 351

В. Т. Колесник,

здобувач Науково-дослідного інституту Державної прикордонної служби України

РОЗВИТОК ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

V. T. Kolesnik,

the applicant of the research Institute of the State border service of Ukraine

DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISMS OF STATE CONTROL IN THE SPHERE OF ENSURING NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

У статті зазначено, що Концепція, Доктрина та Стратегія національної безпеки України є документами, обов'язковими для виконання, і основою для розробки конкретних програм за складовими державної політики національної безпеки. Наголошено, що процес удосконалення системи державного управління у сфері забезпечення національної безпеки забезпечує прогресивний розвиток держави, досягнення національних інтересів, стабільність існування. Обґрунтовано, що система забезпечення національної безпеки оцінюється індикативними показниками в процесі державного управління в напрямку прогресивного розвитку досягнення національних інтересів. Розкрито зміст загроз у сферах державного управління. Доведено, що у сфері правового регулювання національної безпеки діють Конституція України та інші Закони України, які регламентують діяльність суб'єктів забезпечення національної безпеки та діяльність РНБО України. Зазначено, що новий законопроект «Про національну безпеку України» повинен розглядатися як конституціональний (базовий) на підставі якого визначається методологія національної безпеки та шляхи її забезпечення відповідними суб'єктами.

The article stated that the Concept, the Doctrine and Strategy of national security of Ukraine are the documents required for the execution, and the basis for the development of specific programmes for the components of the state policy of national security. It is noted that the process of improvement of the system of state management in the sphere of national security provides a progressive development of the state, the achievement of national interests, stability of existence. It is proved that the system of ensuring national security is estimated indicative

figures in the process of public administration in the progressive development achievements of national interests. Contents of threats in the areas of public administration. It is proved that in the sphere of legal regulation of national security the Constitution of Ukraine and Laws of Ukraine, which reglamentary activity of subjects of national security and the activities of the NSDC of Ukraine. Noted that the new draft law "On national security of Ukraine" must be regarded as constitutional (basic) on the basis of which is determined by the methodology of national security and ways to ensure relevant actors.

Ключові слова: державне управління, механізми державного управління, національна безпека, система забезпечення національної безпеки, державна політика національної безпеки.

Key words: public administration, governance, national security, the system of national security, public policy national security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Захист суверенітету, забезпечення територіальної цілісності та непорушності державних кордонів України, реалізації її політичних, торговельно-економічних та інших національних інтересів, а також відновлення територіальної цілісності Української держави, реінтеграції тимчасово окупованих і неконтрольованих територій та відновлення миру – це пріоритетні завдання політики забезпечення національної безпеки, вирішення яких можливе лише за умов ефективної взаємодії, синергії та злагодженої роботи всіх заінтересованих суб'єктів як на національному, так і міжнародному рівнях.

Зазначимо, що в Законі України “Про основи національної безпеки України” [1], не розкрито методологію національної безпеки та шляхи її забезпечення відповідними суб'єктами, саме це обумовлює необхідність прийняття нового законопроекту “Про національну безпеку України” та проведенні подальших наукових досліджень з цієї проблематики.

Таким чином, в рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України” затвердженого Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 зазначено, що основними її цілями є: мінімізація загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно-визнаного державного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави; утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО [2].

Для досягнення визначених цілей потребує зміцнення Української держави шляхом забезпечення поступального суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку України; якісно нової державної політики, спрямованої на ефективний захист національних інтересів в економічній, соціальній, гуманітарній та інших сферах, комплексне реформування системи державного управління забезпечення національної безпеки та створення ефективного сектору безпеки і оборони України; нового зовнішньополітичного позиціонування України у світі в умовах нестабільності глобальної системи безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що дослідженню процесів державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України присвячені роботи дослідників: В.П.Горбуліна, І.А.Грицяка, А.Б.Качинського, В.А.Ліпкана, В.М.Телелима, В.І.Почепцова, А.А.Падеріна, Г.М.Перепелиці, Т.С.Стародуб, Г.П.Ситника, А.І.Семенченка, А.С.Сіцинського, О.М.Суходолі, І.А.Храбана, Л.Д.Чекаленко, В.О.Чалого та ін.

Водночас дослідження, у яких розкрито зміст організаційно-правових механізмів державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України, практично відсутні, що обумовлює необхідність у проведенні подальших наукових пошуків з цієї проблематики.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті – удосконалити організаційно-правові механізми державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зазначимо, що удосконалення системи забезпечення національної безпеки України – це системний, комплексний та неперервний процес, який зачіпає державні інституції, суспільство в цілому та особистість.

Наголошуємо, що саме процес удосконалення системи забезпечення національної безпеки забезпечує прогресивний розвиток держави, досягнення національних інтересів, стабільність існування.

Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Судова система та інші державні інституції зобов'язані розвивати систему забезпечення національної безпеки України у відповідності з Конституцією України та базовим законом з національної безпеки.

Відповідно до цього розробляються і затверджуються Президентом України Доктрина національної безпеки терміном на строк повноважень Президента України. Стратегія національної безпеки України переглядається та затверджується щорічно.

Концепція, Доктрина та Стратегія національної безпеки України є документами, обов'язковими для виконання, і основою для розробки конкретних програм за складовими державної політики національної безпеки.

Президент України затверджує індикатори та показники оцінки стану національної безпеки України, її складових та критерії оцінки діяльності кожного з державних суб'єктів забезпечення національної безпеки. На підставі затверджених індикаторів та показників у кожній сфері державного управління, з урахуванням ситуації що складається, чи може скластися, Президентом України визначаються пріоритетні напрями забезпечення національної безпеки.

Президент України щорічно звітує народом України в Верховній Раді України про стан національної безпеки її розвиток та забезпечення.

Також, слід відзначити роль політичних інституцій у забезпеченні національної безпеки України. Політична система суспільства – це сукупність взаємопов'язаних державних, громадських та інших організацій, які розвивають організаційну самостійність та політичну активність особистості в процесі реалізації ними політичної влади.

Політична система держави – як спосіб управління державою, для якого характерні визначеність та стійкість політичних цілей, національних інтересів та цінностей, державного устрою, правової системи, методів політичного управління та системи контролю за рішеннями, які приймаються.

Політичні партії, політичні діячі, зобов'язані на основі національних інтересів народу держави сформулювати цілі, завдання та шляхи прогресивного розвитку держави.

Консолідувати суспільство з метою виконання цілей та програм.

Формувати політичний світогляд суспільства, притягати суспільство до політичної активності.

Забезпечити внутрішню та зовнішню політичну стабільність в державі та рівновагу в суспільстві.

Розробляти правила та закони поведінки людей та груп у суспільстві, контролювати виконання законів та правил.

Відповідальність за соціальні вибухи в суспільстві, розкол суспільства, лежить на політичній системі держави.

Політична система зобов'язана викристалізувати національну ідею, в основі якої знаходяться національні інтереси України.

Управління системою забезпечення національною безпекою – діяльність, яка здійснюється всіма інституціями та направлена на розширення можливостей реалізації національних інтересів держави.

Система забезпечення національної безпеки носить прогностичний характер, здатний запобігти хибним діям в системі державного управління.

Система забезпечення національної безпеки оцінюється індикативними показниками в процесі державного управління в напрямку прогресивного розвитку досягнення національних інтересів.

Загрози в сферах державного управління є динамічними та обумовлені шляхом досягнення національних інтересів і визначаються доктринами та корегуються стратегіями.

Досягнення національних інтересів та мінімізація загроз їх досягненню забезпечується здійсненням державного управління.

Повсякденне державне управління з метою досягнення національних інтересів та з огляду на національну безпеку в сфері державного управління здійснюється у сферах: державного управління; соціальної; економічної; фінансової; інформаційної та кібернетичної; науково-технологічної; екологічної; гуманітарної; оборони, охорони та захисту країни, її кордонів; правоохоронної та спеціальної; зовнішньополітичної.

Кожна сфера державного управління має властиві для неї загрози, які самостійно або за сукупністю, унеможливають досягнення національних інтересів, утворюють загрозу національній безпеці України.

Отже, розглянемо кожну з цих сфер:

Сфера державного управління.

Державне управління - це систематично здійснюваний, цілеспрямований вплив держави на суспільну систему в цілому або на окремі її ланки, на стан і розвиток суспільних процесів, на свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою реалізації державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, в інтересах досягнення національних інтересів.

Державне управління носить регуляторний характер.

Сфера державного управління є як суб'єктом так і об'єктом системи забезпечення національної безпеки держави.

Сфера державного управління є основною загрозою на шляху досягнення національних інтересів держави і як наслідок національній безпеці України.

Загрози в сферах державного управління є динамічними та обумовлені шляхом досягнення національних інтересів і визначаються доктринами та корегуються стратегіями.

Соціальна сфера державного управління.

Соціальна сфера державного управління – це складна система зовнішніх і внутрішніх зв'язків особистості, суспільства та держави.

Соціальна сфера державного управління є фундаментальною категорією національної безпеки держави, яка так чи інакше входить у всі сфери забезпечення національної безпеки держави.

Головною умовою підтримки соціальної стабільності в країні, громадянської згоди – є утворення впливового середнього класу.

Метою соціальної сфери державного управління є:

- соціальна незалежність держави;
- здатність системи соціального захисту до саморегуляції, розвитку та вдосконалення;
- рівень та якість життя, рівень безробіття, відповідність мінімальної заробітної плати прожитковому соціальному мінімуму;
- соціальне партнерство;
- рівень соціального забезпечення та соціального страхування.

Межі в соціальній сфері визначаються через систему соціальних індикативних показників:

- доля безробітних в складі працездатного населення;
- масштаби поляризації доходів;
- доля населення, яке знаходиться за межею бідності;
- величина прожиткового рівню;
- демографічна складова та очікувана тривалість життя.

Шляхи забезпечення соціальної безпеки:

- послідовне підвищення життєвого рівня населення;
- формування та стимулювання середнього класу;
- вдосконалення системи освіти та професійної підготовки;
- реформування системи пенсійного забезпечення.

Механізми забезпечення соціальної безпеки:

- радикальна зміна ситуації, що склалася;
- розподіл в часі та просторі конкретних проектів та реформ в окремих сферах соціального життя;

– розподіл функцій та джерел фінансування для центральної влади та місцевого самоврядування.

Економічна сфера державного управління.

Економічна сфера державного управління регулює стан і рівень розвитку економіки та є базовим критерієм забезпечення національної безпеки.

Метою державного управління в економічній сфері є:

- розвиток та ефективне використання трудових, інтелектуальних, фінансових, природних, інформаційних та інших ресурсів, для досягнення конкурентоспроможності національної економіки;
- збереження незалежного економічного прогресивного розвитку держави на фоні процесів її інтеграції у світове господарство;
- створення економічних, фінансових та нормативно правових умови для залучення інвестицій;
- досягнення економічного росту шляхом розвитку національних інноваційних технологій;
- підвищення продуктивності праці;
- модернізація пріоритетних секторів національної економіки на базі науково-технологічних інновацій;
- прозорість податкової системи держави, підвищення ролі середнього та малого підприємництва з метою демонополізації економіки;
- спрощення та однозначність податкової системи держави, як спосіб досягнення прогресивного розвитку та соціальної злагоди;
- продукування та реалізація незалежної внутрішньої та зовнішньої економічної політики базованої на контролі за національними ресурсами.

Фінансова сфера державного управління.

Обов'язком фінансової сфери державного управління є захист фінансового суверенітету держави.

Цілісність системи державних фінансів, функціонування фінансових, кредитних, страхових інституцій, фондових та валютних бірж, укріплення фінансово економічного механізму державного регулювання. Вдосконалення банківської системи, державний контроль та нагляд за банками. Зменшення кредитних ставок для виробничої сфери. Стабілізація, захищеність та сталість національної фінансової системи.

Інформаційна сфера державного управління.

Інформаційний простір держави будується на принципах правдивості, чесності та неупередженості.

Вільний доступ кожної особистості до відкритої інформації та інформаційних ресурсів.

Забезпечити розвиток вітчизняної індустрії інформації, що включає індустрію засобів інформатизації, телекомунікації та зв'язку, забезпечити потреби внутрішнього ринку в інформаційній продукції та її виходу на світовий ринок, забезпечити накопичення, збереження та ефективне використання вітчизняних інформаційних ресурсів.

Заборонено створення монополій на формування, отримання та поширення інформації, маніпулювання інформацією, в тому числі з використанням телекомунікаційних систем.

Здійснення державного контролю, запобігання інформаційно-психологічній агресії яка розповсюджується в суспільстві будь яким способом.

Розробка, впровадження та вдосконалення національної системи методів і технологій інформаційного протиборства.

Підвищення рівня координації діяльності державних органів та медійних організацій щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційнішому простору держави, запобігання таким загрозам та забезпечення ліквідації їх наслідків.

Метою управління кібернетичним простором країни є безпечне користування державними структурами, фінансовими організаціями, комерційними організаціями кібернетичним простором держави, захист особистих даних громадян, державної та комерційної таємниці.

Розробка нових можливостей з протистояння загрозам у кіберпросторі, зокрема впровадження єдиної національної стратегії з кібербезпеки.

Створення і розгортання нових автоматизованих систем і мереж передачі даних з метою повного багаторазового резервування існуючих інформаційних керуючих систем.

Посилення заходів активного захисту, спрямованих на виявлення, аналіз і придушення загроз і вразливостей в режимі реального часу із застосуванням спеціальних апаратно-програмних засобів.

Науково-технологічна сфера державного управління.

Визначення пріоритетних завдань у випереджальному розвитку конкурентоспроможних галузей і виробництв, розширенню ринку наукомісткої продукції.

Формування системи цільових фундаментальних і прикладних досліджень та її державної підтримки в інтересах організаційно-наукового забезпечення досягнення національних пріоритетів.

Створення мережі національних дослідницьких університетів, які забезпечують у межах коопераційних зв'язків підготовку фахівців для роботи в сфері науки та освіти, розробки конкурентоспроможних технологій і зразків наукомісткої продукції, організації наукоємного виробництва.

Екологічна сфера державного управління.

Збереження та відновлення природних систем є одним з пріоритетних напрямків державного управління та суспільства.

Жорстке контроль за станом окремих компонентів природного середовища: води, повітря, ґрунтів, з метою забезпечення невід'ємного права нації на здорове навколишнє середовище.

Недопущення деградації природного середовища в результаті господарської діяльності, проведення екологічних експертиз всіх видів проектів.

Рациональне використання та збереження природних ресурсів, підвищення технологічної дисципліни.

Відмова від господарських та інших проектів, пов'язаних з впливом на природні системи, якщо їх наслідки для оточуючого середовища не передбачувані.

Відкритість екологічної інформації

Пошук, розробка та впровадження перспективних джерел енергії.

Правоохоронна та спеціальна сфера державного управління.

Правоохоронна та спеціальна діяльність у сфері державного управління здійснюється уповноваженими державою установами, організаціями та спрямована на запобігання виникненню умов і причин можливих та вчинених суспільно небезпечних явищ, припинення їх розвитку та ліквідацію наслідків.

Правоохоронна та спеціальна діяльність унеможливує її імплементацію з підприємницькою діяльністю та платними послугами.

Правоохоронна та спеціальна діяльність у сфері державного управління забезпечується здійсненням:

- правоохоронної діяльності;
- розвідувальної діяльності;
- контррозвідувальної діяльності.

Правоохоронна та спеціальна діяльність у сфері державного управління забезпечується:

– своєчасним прогнозуванням та виявленням тенденцій розвитку криміногенної ситуації, оцінювання ступеню небезпеки та масштабів злочинності на національному, регіональному, місцевому та міжнародному рівнях;

– спроможністю правоохоронних органів та спеціальних служб випереджувального виявлення та своєчасного реагування на загрози у сферах державного управління, які впливають на національну безпеку України з метою їх нейтралізації;

– постійним удосконаленням правових механізмів та організаційних засад протидії загрозам національним інтересам держави та суб'єктам національної безпеки;

– підвищенням рівня взаємодії правоохоронних органів та спеціальних служб у протидії злочинності, яка загрожує об'єктам національної безпеки України;

– випереджувальним визначенням шляхів та способів захисту та охорони об'єктів національної безпеки України;

– розробленням, затвердженням та впровадженням критеріїв оцінювання діяльності правоохоронних органів та спеціальних служб;

– дієвою системою захисту державного управління від протиправних зовнішніх та внутрішніх впливів;

– якісним здійсненням спеціальної діяльності (розвідувальної, контррозвідувальної) по недопущенню проявів розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб на території України, впровадження дієвої системи захисту громадян України від протиправних впливів за межами України;

– постійним вдосконаленням засобів та технологій забезпечення національної безпеки суб'єктами здійснення правоохоронної та спеціальної діяльності, забезпечення висококваліфікованим персоналом.

Воєнна сфера державного управління.

Повна трансформація збройних сил держави під сучасні умови, виклики та вимоги.

Адаптування збройних сил що до ведення сучасних (сетечентричних, гібридних, асиметричних) війн. Впровадження нових видів військового мистецтва, в першу чергу в галузі військово-політичного управління озброєннями та управління стратегічними наступальними і оборонними військами.

Збільшення інвестицій в нові, перспективні технології, які сприятимуть нарощуванню потенціалу збройних сил та інших військових формувань, створених відповідно до законів України, при цьому ключове місце відводиться визначенню основних напрямків в галузі науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з модернізації існуючих та розробки нових, високотехнологічних зразків озброєнь.

Розробка концепції сетечентричних підходів військового будівництва та підготовка військ до ведення сучасних військових дій.

Нарощування можливостей командування бойових дій в кіберпросторі, подальше формування його видових компонентів і зональних центрів при об'єднаних командуваннях.

Повсюдне відпрацювання сценаріїв наступальних і активних оборонних кібероперацій під час навчань і тренувань.

Підвищення рівня індивідуального захисту інформаційно керуючих систем (кібергігієна) за рахунок підтримки в робочому стані і своєчасного оновлення спеціального захисного програмного забезпечення і операційних систем, а також використання кращих комерційних розробок в галузі забезпечення комп'ютерної, мережевої та інформаційної безпеки.

Розробка оперативних концепцій забезпечення безпеки військових комп'ютерних мереж і систем, архітектури їх побудови.

Гуманітарна сфера державного управління.

Розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу та фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення.

Духовна культура суспільства, духовні цінності та національна єдність країни, яка забезпечує життєздатність, є визначальними для успішного соціально-економічного розвитку держави, для протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам національній безпеці держави.

Зовнішня політична сфера державного управління.

Проводити самостійну, виважену політику, основу на пріоритетах національних інтересів, з метою забезпечення національних інтересів.

Забезпечення зовнішніх гарантій національній безпеці держави на різних рівнях.

Створення ефективної довгострокової взаємодії із стратегічними партнерами з метою забезпечення національної безпеки, стабільності та прогресивного розвитку.

Міністерство зовнішніх справ проводить активну зовнішню політику з метою забезпечення національних інтересів та національної безпеки України.

Ми вважаємо за доцільним визначити у базовому законі завдання з контролю та закріпити відповідальність за стан національної безпеки України.

Контроль за реалізацією заходів у сфері національної безпеки здійснюється відповідно Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Радою національної безпеки України в межах їх повноважень, визначених Конституцією і законами України.

Отже, в кожній сфері державного управління уповноважений керівник несе повну персональну відповідальність за стан національної безпеки згідно законів України. Стан національної безпеки сфери державного управління оцінюється по індикативним показникам відповідальної сфери управління.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що у сфері правового регулювання національної безпеки діють: Конституція України та інші Закони України, які регламентують діяльність суб'єктів забезпечення національної безпеки та діяльність РНБО України.

Наголошуємо, що новий законопроект “Про національну безпеку України” повинен розглядатися як конституціональний (базовий) на підставі якого визначається методологія національної безпеки та шляхи її забезпечення відповідними суб'єктами. Прийняття цього Закону потребує внесення змін до інших законів України і перш за все в Закон України “Про РНБО України”. При проведенні Конституційної реформи слід визначити у Конституції України, що таке національна безпека України, вказувати окремі складові безпеки у Конституції України вважаємо не доцільним. Метою підготовки нового законопроекту є визначення організаційно-правових засад державної політики, спрямованої на захист національних інтересів від зовнішніх, внутрішніх та геополітичних загроз, гарантування в Україні безпеки особи, суспільства, держави та державного управління з метою забезпечення нової якості соціального, гуманітарного, економічного та духовного розвитку народу України та самої України, як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави.

Перспективою подальших розвідок даної проблематики, є на наш погляд дослідження теоретичних аспектів забезпечення національної безпеки України в умовах військової агресії Російської Федерації проти України в контексті вимог Стратегії національної безпеки України.

Література.

1. Закон України “Про основи національної безпеки України” від 19 червня 2003 р. № 964-IV (із змінами, внесеними згідно із Законами № 3200-IV від 15.12.2005, ввр, 2006, № 14, ст.116№ 2411-VI від 01.07.2010, ввр, 2010, № 40, ст. 527. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

2. Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України” [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine “On the basics of national security of Ukraine”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Accessed 25 November 2015).

2. The decision of the Council of national security and defense of Ukraine (2015), The Decree Of The President Of Ukraine “Strategy of national security of Ukraine”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (Accessed 25 November 2015).

Стаття надійшла до редакції 16.12.2015 р.

ТОВ "ДКС Центр"

Вгору